

Marknadseffekter av grisdirektivet 2013

- Prognoser visar att grisdirektivet kan innebära en minskning av grisköttsproduktionen inom EU med upp till 10 % samtidigt som priserna kan stiga kraftigt. Kravet på större golvyta samt gruppållning för dräktiga suggor spelar en stor roll i denna utveckling.
- Högre kostnader för producenterna på grund av direktivets regler kan kompenseras av stigande avräkningspriser i samband med att produktionen minskar inom EU. Det finns dock en risk att konsumenterna väljer andra köttslag om priserna på griskött stiger alltför mycket.
- Grisdirektivet kommer att innebära en utjämning av konkurrensvillkoren på EU:s grismarknad, vilket gynnar den svenska produktionen som redan har infört alla regler.

Bakgrund

EU-rådets direktiv 2008/120/EG om lägsta djurskyddskrav vid grisproduktion träder i kraft fullt ut den första januari 2013. Avsikten med införandet av en gemensam lägstanivå är, förutom att höja djurskyddet i vissa medlemsstater, att jämna ut konkurrensvillkoren på den gemensamma marknaden. Flera av reglerna i direktivet gäller sedan många år tillbaka, och en del regler har berört ny- eller ombyggnationer sedan 2003 medan befintliga byggnader varit undantagna. Ett antal regler börjar dock gälla även för äldre anläggningar den 1 januari 2013 och dessa är följande:

- Suggor och gyltor ska hållas frigående i grupp med början fyra veckor efter betäckning till en vecka före grisningen.
- Slipning och klippning av hörntänder samt kupering av svansar på smågrisar får inte ske rutinmässigt utan bara då det kan bevisas att skador annars uppstår på djuren och om andra åtgärder är otillräckliga.
- Sjuka grisar ska kunna avskiljas från de friska.
- Suggor och gyltor ska ha tillgång till material att böka i, till exempel strö.
- Golvytan per djur ska minst vara 1,64 m² för gyltor, 2,25 m² för suggor och 6 m² för galtar. Golvet ska vara slätt men inte halt och det ska finnas en torr och ren liggyta.
- För spaltgolv av betong ska bredden på spaltöppningar maximalt vara 11 mm för smågrisar, 14 mm för tillväxtgrisar, 18 mm för slaktgrisar och 20 mm för vuxna grisar. Stavbredden ska vara minst 50 mm för smågrisar och tillväxtgrisar samt minst 80 mm för slaktgrisar och vuxna grisar.

Individuell inhysning i fixeringsbås används fortfarande i flera medlemsstater, vilket ger möjlighet till högre beläggning. Kravet på periodvis gruppållning bedöms därför ge störst konsekvenser för producenterna. För spaltgolv till slaktgrisar fanns tidigare en svensk farhåga om att spaltgolven skulle behöva byggas om. Europastandarden för förtillverkade

betongprodukter medger dock en toleransavvikelse om ± 3 mm på både stav- och spaltbredd för slaktgrisar, vilket betyder att 15-21 mm kan godkännas. För att godkänna avvikelser som är större än 21 mm krävs bl.a. att golven inte medför ökad risk för ohälsa, skador eller stress för djuren, att grisarna lätt kan röra sig på golvet samt att djurmiljön i stallet är mycket god.

Syfte

Denna kortanalys beskriver den nuvarande situationen på grismarknaden i Sverige och i EU samt tänkbara scenarier i samband med att hela grisdirektivet ska vara infört den 1 januari 2013. Syftet är att förse marknadsaktörer och andra intressenter med användbar information.

Brister

Statistikunderlaget har stora brister vilket försvårar bedömningen av marknadspåverkan. Införandet av förbudet mot oinredda värphönsburar den 1 januari 2012 kan ses som ett exempel. I det fallet uppdagades det i efterhand att vissa medlemsstater hade anläggningar med värphöns som inte tidigare funnits med i statistiken.

Nuvarande produktionsförhållanden

Sverige, Storbritannien och Luxemburg har redan infört direktivet och uppfyller därmed alla krav. Flera länder, däribland Belgien, Tyskland och Irland, har idag långt kvar men hävdar att de kommer att klara omställningen i tid. Elva medlemsstater bedöms inte klara att ställa om i tid, varav tre länder troligen kommer att ha mer än hälften av grisarna i olagliga inhysningssystem den 1 januari 2013 (se graf nedan).

Efter att EU-direktivet har trädit i kraft tillåts fixering av suggor från en vecka innan grisning fram till fyra veckor efter betäckning. I Sverige fasades rutinmässig fixering av suggor ut mellan 1988 och 1994. Enligt nu gällande svensk lag får en digivande suggas rörelsefrihet bara begränsas under smågrisarnas första levnadsdagar. Detta sker genom användande av skyddsgrind om suggan uppvisar aggressivitet eller ett beteende som gör att hon uppenbart riskerar att skada smågrisar eller skötare. Även efter införandet av det nya EU-direktivet kommer alltså Sverige ha strängare regler för fixering än resten av EU. Storbritannien införde ett totalförbud mot fixering 1999 och sedan dess har antalet grisar som föds upp i landet minskat med 40 %. Enligt en rapport¹ från den brittiska branschorganisationen Bpex har minskningen till stor del berott på svårigheten i att konkurrera med importkött som produceras billigare under mindre strikta regler.

¹ [Market impact of EU regulations on group housing of sows.](#)

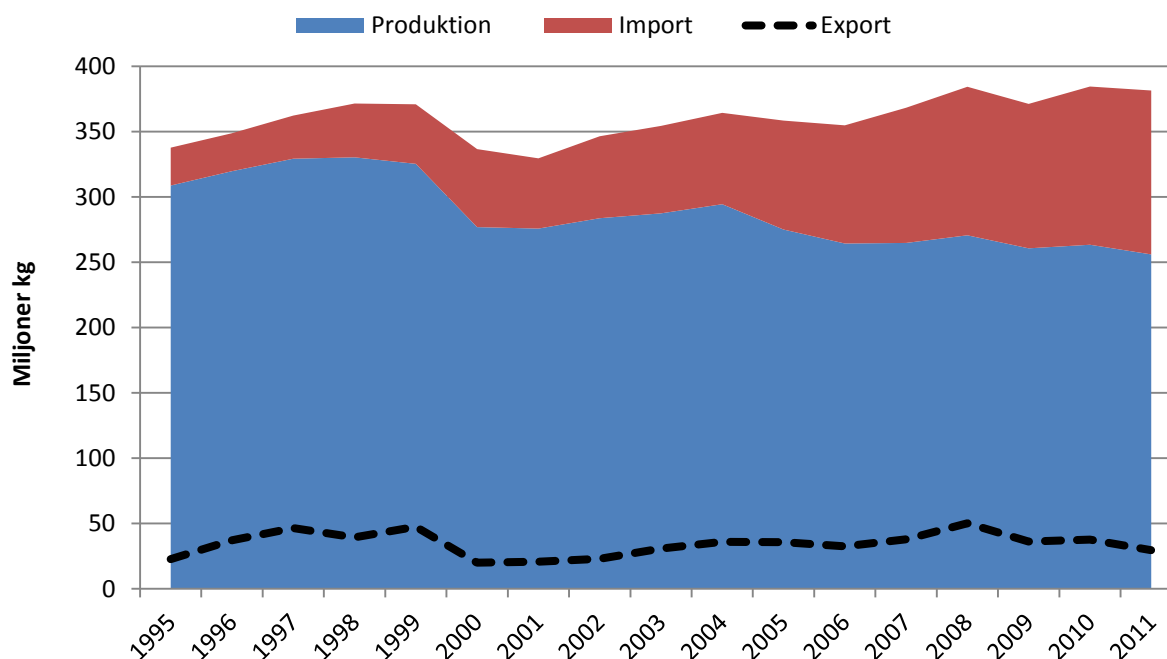
Prognos för EU-ländernas anpassning till grisdirektivet 2013

Frankrike och Portugal har inte gjort någon prognos. Vissa länder har gjort väldigt optimistiska prognoser trots att de har ställt om i väldigt låg grad hittills. Flera av dessa länder bedöms inte nå sina mål i tid.

Källa: *AgraFacts*

Den svenska produktionen har minskat med 17 % sedan EU-inträdet 1995 (se graf nedan). Samtidigt försvann tullarna för import från andra EU-länder, vilket har lett till en importökning med 332 %. De svenska grisuppfödarnas ekonomiska situation har försämrats sedan EU-inträdet, vilket delvis beror på att det svenska köttet har låg konkurrenskraft gentemot importerat griskött. Några förklaringar till utvecklingen är att de svenska producenterna är småskaliga samt att kostnaderna för löner och insatsvaror är höga. Dessutom tillkommer merkostnader eftersom det svenska djurskyddet i flera fall går längre än EU:s miniminivåer och dessutom ofta införs tidigare².

² Se Jordbruksverkets rapporter [Konkurrensen i köttbranschen](#) samt [Från gård till köttdisk](#) för mer information.

Sveriges produktion och handel med griskött 1995-2011, miljoner kg vara med ben

All produktion under den streckade linjen exporteras. Ytan ovanför exportlinjen utgör direkt svensk konsumtion av griskött. I handelssiffrorna är styckningsdetaljer och bearbetade produkter omräknade till motsvarande vikt med ben för att kunna jämföras med produktionen, som avser slaktkroppar.

Källa: Statistiska centralbyrån och Jordbruksverket

EU är världens näst största producent, konsument och exportör av griskött (se tabell nedan). Kina har störst produktion och konsumtion medan USA har störst export, med EU som närliggande tvåa. EU importerar endast små volymer av griskött.

Handelsbalans för griskött i EU, miljoner kg vara med ben

År	Produktion	Import	Export	Pris, euro/100kg
2007	22 890	29	1 426	135,22
2008	22 671	50	1 798	153,24
2009	21 567	34	1 540	142,22
2010	22 295	22	1 839	140,24
2011	22 579	15	2 174	153,19

Handelsstatistiken bortser från ätbara slaktbiprodukter, som knorrar, fötter och fett. Denna handel är dock betydande volymmässigt, 1 423 miljoner kg produktvikt 2011. Värdet är dock betydligt lägre än för köttet. Priset avser genomsnittligt avräkningspris inom EU för griskött klass E.

Källa: Eurostat

Direktivets påverkan på marknaden

EU-kommissionen bedömer att produktionen inom EU kommer att påverkas kraftigt av grisdirektivet. Omställningen slår olika hårt mot medlemsstaterna beroende på hur respektive lagstiftning har sett ut tidigare. Ett exempel från en italiensk storskalig gård visar att beläggningen i saggstallarna kommer att behöva minska med 20 % för att uppfylla kraven. De nya medlemsstaterna bedöms få högst kostnadsökningar på grund av omställningen.

Strukturförändringar

Liksom vid omställningen från oinredda värphönsburar har en del producenter inte ekonomisk möjlighet att ställa om till nya inhysningssystem för suggor. Mot slutet av 2012 är det därför troligt att en del producenter slaktar ut hela suggbesättningarna eller delar av dem. Flertalet av de minst lönsamma grisproducenterna har enligt EU-kommissionen redan valt att lägga ner på grund av de senaste årens dåliga lönsamhet. Denna avveckling har i flera länder lett till överkapacitet i slakterierna, något som väntas öka efter 2013 med stängda slakterier som följd.

Ett ökat djurskydd för grisar kan även leda till ett antal positiva effekter för producenterna. Att gå från fixeringsbås till gruppinhysning för suggor kan enligt flera studier leda till förbättrad reproduktionsförmåga och friskare avkommor.

Produktion och pris

Branschorganisationen Bpex bedömer att produktionen inom EU kan minska med 5 % med en prishöjning kring 10 % på grund av omställningen. Väljer EU-kommissionen att agera kraftfullt för att direktivet följs tror istället Bpex på en produktionsminskning med upp till 10 % vilket skulle ge kraftiga prisökningar. EU-kommissionen bedömer att priserna under tredje kvartalet 2013 stiger till rekordnivåer på grund av minskad grisproduktion. Den svenska branschen gör en försiktigare bedömning med en snittprisökning på max 2-3 % inom EU.

Ett högre djurskydd inom EU ger högre kostnader för producenterna. För många typer av produkter och livsmedel förs kostnadsökningar i produktionen över till högre priser i konsumentled. En höjd miniminivå för djurskydd leder dock inte automatiskt till att alla konsumenter får högre betalningsvilja för kött. Konsumenter är känsliga för prishöjningar på kött, som kan ersättas med kött från andra djurslag eller icke-animaliska livsmedel. Sammantaget gör detta att kostnadsökningen inte behöver slå fullt ut på konsumentpriset. Isolerat skulle detta leda till att marginalerna för grisproducenterna krymper i början av 2013. EU:s samlade suggstallar kommer dock att rymma ett minskat antal suggor efter årsskiftet, vilket även ger färre födda slakgrisar. Denna utbudsminskning bör leda till stigande avräkningspriser som kan kompensera för kostnadsökningarna i produktionen. Det bör dock påpekas att avräkningspriserna inledningsvis kan sjunka i samband med utslaktning.

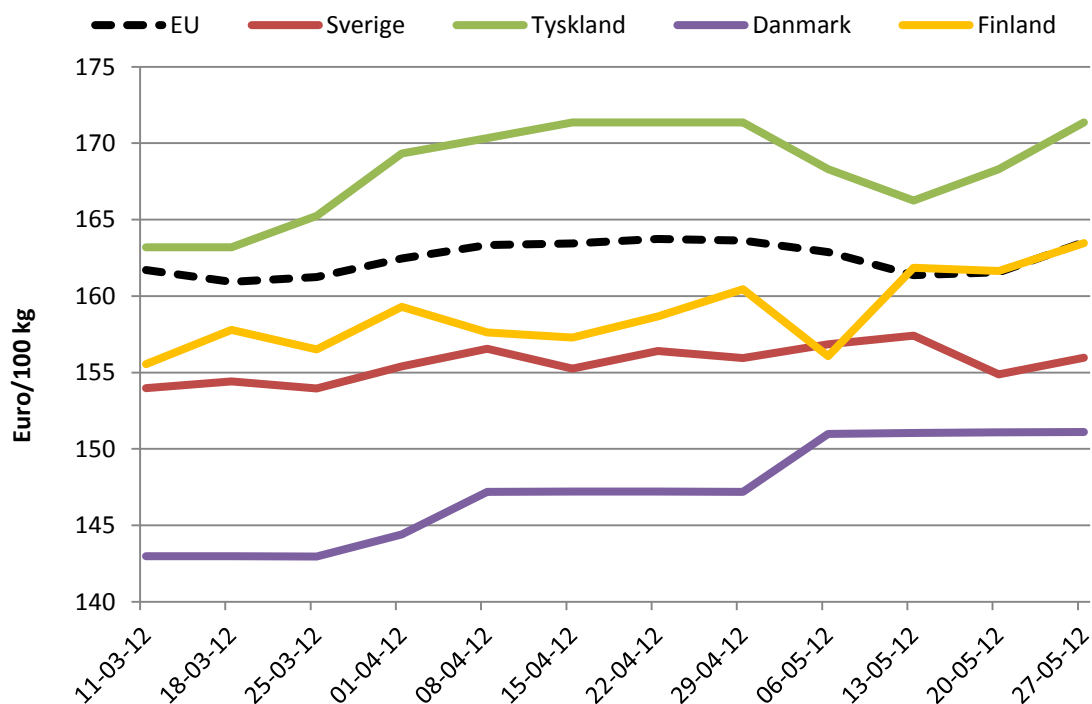
Förändringarna i pris och utbud som väntas under 2013 kommer att mildras över tiden, och det är mycket svårt att bedöma omfattningen av alla strukturförändringar och dess effekter på utbud och priser. Det är trots allt troligt att produktionen på längre sikt kommer att stabiliseras på en något lägre nivå än idag, såvida inte den samlade stallytan i EU byggs ut kraftigt för att rymma samma antal suggor som idag.

Handeln

EU är idag nettoexportör av griskött, med en export som är ungefär hundra gånger så stor som importen. Ett produktionsfall inom EU leder sannolikt till att exporten minskar eftersom överskottet blir lägre, samtidigt som möjligheterna till avsättning på EU-marknaden till högre priser ökar. Eftersom exporten till stor del består av slaktbiprodukter och styckningsdelar som EU-medborgarna konsumerar i liten omfattning är det inte troligt att exporten påverkas i allt för hög grad. Fallande produktion och högre priser kan också leda till en ökad import av griskött från tredje land. Importen begränsas dock av att EU kräver att både det exporterande landet och de enskilda anläggningarna uppfyller vissa regler. Endast Schweiz, Chile, Kroatien, USA, Kanada och Serbien har i dagsläget möjlighet att exportera griskött till EU. Dessutom finns tullar för griskött som begränsar handeln med tredje land.

Effekter i Sverige

Eftersom Sverige redan tillämpar de krav som ingår i grisdirektivet innebär årsskiftet inget produktionsfall med efterföljande prisökning direkt kopplat till omställning. Rörligheten för griskött är dock stor på EU-marknaden, inkluderat Sverige. Ett minskat utbud inom EU kan därför leda till en ökad svensk export till länder med tilltagande brist, samt en minskad import av griskött från EU-länder där produktionen minskar. Sammantaget gör detta att priserna kan stiga även i Sverige. De svenska avräkningspriserna har de senaste åren legat under EU:s genomsnitt (se graf nedan).

Genomsnittliga avräkningspriser på griskött klass E i några EU-länder 2012, euro/100 kg.

Källa: Eurostat

Sanktioner

Vid införandet av värphönsdirektivet som förbjöd oinredda burar var det flera medlemsstater som inte blev färdiga i tid. EU-kommissionen fick kritik för att ha agerat långsamt och kraftlöst mot de medlemsstater som bröt mot direktivet. Mot bakgrund av detta har EU-kommissionen förberett handläggningen av överträdelseärenden i förväg för att kunna vidta åtgärder snabbare efter årsskiftet. För framtida djurskyddsdirektiv har det föreslagits att delmål sätts upp över en omställningsperiod som medlemsstaterna måste förhålla sig till. Detta skulle kunna mildra det stora steg som direktiven annars utgör när de ska införas över en natt och ge möjlighet till löpande uppföljning. Direktivet och datum för ikraftträdande har dock varit kända sedan länge och producenterna har haft gott om tid på sig att ställa om.

Kontaktpersoner

Jonathan Lukkarinen, 036-15 61 93 / 0703-59 35 62, jonathan.lukkarinen@jordbruksverket.se

Åsa Lannhard Öberg, 036-15 52 74 / 0703-69 73 04, asa.lannhard@jordbruksverket.se